

**«УКРАЇНСЬКА БІОГРАФІСТИКА
У СУЧАСНОМУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОМУ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВИМІРІ»
Секція міжнародної наукової конференції
«Бібліотечно-інформаційний комплекс у контексті
розвитку суспільства знань»**

7 жовтня 2009 р. за програмою роботи Міжнародної наукової конференції «Бібліотечно-інформаційний комплекс у контексті розвитку суспільства знань» відбулося засідання Секції «Українська біографістика у сучасному науково-дослідному та інформаційному вимірі», що працювала на базі Інституту біографічних досліджень. У її роботі взяли участь близько тридцяти науковців, серед яких один доктор наук, два професори, 14 кандидатів наук. Серед доповідачів – науковці дослідницьких підрозділів НБУВ, інститутів археології та південних морів імені О. О. Ковалевського НАН України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного університету культури та мистецтв, Львівського національного університету імені Івана Франка, Української академії друкарства (Львів), Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Луганськ), Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН, музеїв Києва.

Учасники секційного засідання обговорили широке коло проблем, пов'язаних із місцем і значенням біографічних досліджень для формування гуманітарного інформаційного простору України, теоретичними та методичними засадами вітчизняної біографістики, вивченням методичних принципів із практики формування електронних біобібліографічних ресурсів з урахуванням новітніх інформаційних, культурологічних і цивілізаційних підходів.

Вступним словом роботу Секції відкрив директор Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидат історичних наук **Володимир Іванович Попик**. Свою доповідь «*Концептуальні і методичні засади формування вітчизняних електронних ресурсів біографічної інформації*» він присвятив аналізу комплексу світоглядних, теоретичних, організаційно-методичних, правових і технічних проблем, що постають у процесі створення та змістовного наповнення веб-сайтів, присвячених діячам минулого і сучасності. В. І. Попик обґрунтував необхідність формування спільними зу-

силлями науковців, бібліотечних, архівних і музейних працівників, освітніх та інформаційних центрів єдиного електронного загальнонаціонального простору історико-біографічної та актуальної (присвяченої сучасникам) інформації, наголосив на необхідності посилення методичного, організаційного та координаційного забезпечення цієї роботи, погодження всіма учасниками цього процесу певної конвенції щодо її основних засад.

Доповідь провідного наукового співробітника Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидата історичних наук **Світлани Миколаївни Ляшко** «*Періодизація розвитку української біографічної довідкової справи*» була присвячена критеріям, які визначають основні етапи поступу вітчизняної словниково-біографічної справи. На думку доповідача, в умовах України вирішальне значення для визначення завдань і реалізації біографічних довідкових проектів мало розгортання процесів національного відродження та формування державницького світогляду на ґрунті утвердження національної ідеї. С. М. Ляшко запропонувала наступну періодизацію української біографічної довідкової справи: перший період — друга пол. ХІХ — 1917 р.; другий — 1917–21 рр.; третій — 20-ті — кінець 80-х рр. ХХ ст.; четвертий період, що продовжується і нині — від кінця 80-х рр. ХХ ст.

Старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидат історичних наук **Надія Іванівна Любовець** у доповіді «*Класифікація мемуарів в контексті сучасного біографічного джерелознавства*» відзначила важливість подальшої розробки теорії, методології та методики пошуку, виявлення, оцінки джерельного значення, дослідження та використання біографічних джерел особового походження. Н. І. Любовець розкрила значення для цієї роботи поділу мемуарів на групи та підгрупи за певними спільними ознаками, що відкриває можливості для вибору оптимальних методів і прийомів їх дослідження. Зокрема, на думку доповідача, необхідно розрізняти жанри мемуарів, такі, як мемуари-автобіографії, щоденники та біографічні мемуари. Н. І. Любовець наголосила практичну потребу створення єдиного реєстру надрукованих та рукописних українських мемуарів і мемуарів про Україну та українців.

Старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидат історичних наук **Наталія Петрівна Марченко** у доповіді «*Культурологічно-ціннісні орієнтири вивчення біографії в середній школі у контексті розвитку сучасної біографістики та формування суспільства знань (на прикла-*

ді біографії Т. Г. Шевченка)» зосередила увагу на тому, що сучасні тенденції розвитку української освіти виказують сталу зорієнтованість на підвищення цінності індивідуальності та спонукають до вироблення нових теорій і методик розкриття особи митця в процесі вивчення його творчості в різних освітніх умовах; персонологічна інформація присутня в сучасній українській школі в усіх різновидах і широко використовується не лише при вивченні предметів гуманітарного циклу, а й природничого та фізико-математичного; у шкільному прочитанні біографії відбувається практичне злиття біографістики та біографіки на культуро-особоцентричних методологічних засадах (форма подачі та контролю знань прагне фактографічності, а методика вивчення — просопографічності). Н. П. Марченко наголосила, що сучасна біографістика має не лише удосконаливати, систематизувати та накопичувати персонологічні знання, а й визначати кут зору та вказувати на ключові для стимулювання розвитку сучасного українського соціуму пункти біографій видатних діячів України та світу, котрі мають увійти в масову свідомість як етико-художні вихідні моделі — важлива частина національного самоусвідомлення.

Інтерес присутніх викликала доповідь старшого наукового співробітника Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидата історичних наук **Олега Миколайовича Яценка** «*Біобібліографія в минулому і її сучасний стан*», в якій було простежено становлення та шляхи розвитку біобібліографічної інформації, її форм та змісту з найдавніших часів до наших днів; зв'язок біобібліографії з бібліографією впродовж усього часу їх існування. О. М. Яценко дослідив термінологічні поняття «біобібліографія» та «біобібліографічна інформація», розглянув види біобібліографічних посібників, зокрема сучасні її різновиди (персональні Інтернет сайти, біобібліографічні бази даних, авторитетні бази даних). Було відзначено, що майбутнє біобібліографічної інформації належить організації біобібліографічних баз даних. На думку доповідача, на зріла необхідність у корпоративній роботі усіх зацікавлених сторін з формування баз даних персоналій, із урахуванням наявних наукових і практичних досягнень Інституту біографічних досліджень НБУВ у цій царині.

Проблеми, важливі для розвитку тісно споріднених із історичною біографістикою іконографічних студій, висвітлив завідувач Відділу образотворчого мистецтва НБУВ, кандидат мистецтвознавства **Гліб Миколайович Юхимець** у своїй, спільній із молодшим науковим співробітником цього ж відділу **Іриною**

Іванівною Цинковською, доповіді *«Житійні сюжети в ілюстраціях Леонтія Тарасевича до Києво-Печерського патерика»*. Г. М. Юхимець зупинився, насамперед, на питаннях формування та розвитку вітчизняної традиції створення історичних репрезентативних портретів діячів, віддалених від митця великою часовою дистанцією. Доповідач розкрив художні та психологічні засади створення переконливих образів, наділених індивідуальними «портретними» рисами, заснованими переважно на традиції, літературних, житійних джерелах.

Науковий співробітник Інституту біографічних досліджень **Олена Валентинівна Бугаєва** виступила з повідомленням *«Друковані джерела з української музичної біографістики у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»*. О. В. Бугаєва зазначила, що виявлення й систематизація книжкових джерел з української музичної біографістики спрямовані на підготовку до видання покажчика у серії *«Книжкові джерела української біографістики у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»*.

Нові науково-технологічні підходи до проблем змістовного формування довідкових біографічних ресурсів були запропоновані працівниками Інституту біографічних досліджень НБУВ **Ю. В. Вернік** та **С. В. Муріною**. Науковий співробітник **Юлія Вікторівна Вернік** у повідомленні *«Оцінка персоналій при включенні до біографічних словників у контексті новітніх інформаційних технологій»* звернула увагу на важливість застосування принципів бібліометрії та тематичних індексів цитувань (показники частоти згадувань про особу в електронних ресурсах). Ю. В. Вернік розглянула характеристики, що впливають на середнє значення цього індексу, зупинилася на результатах попередніх емпіричних досліджень обчислення індексу згадування окремих персоналій з однакових сфер діяльності у російськомовних із україномовних джерелах.

Молодший науковий співробітник **Світлана Вікторівна Муріна** у повідомленні *«Кількісний аналіз бази даних «Персоналії»: літери «А» і «Б»»* проаналізувала якісні та кількісні показники бази даних за хронологією, доменом і статтю. За розрахунками С. В. Муріної з'ясовано, що найбільша кількість персоналій бази даних припадає на ХХ ст. і належить до домену «Педагогіка та освіта». Здійснений нею аналіз надасть можливість скорегувати перспективні плани на введення нової інформації до бази даних «Персоналії».

Значну кількість наукових повідомлень було присвячено діяльності відомих постатей українського минулого на ниві освіти, науки і культури.

Завідувач відділу Музею видатних діячів української культури **Микола Володимирович Горбатюк** у виступі «*Іван Франко і видавництво «Вік»*» розглянув співпрацю Івана Франка з київським видавничим об'єднанням «Вік», що полягала у публікації творів письменника, рецензуванні І. Франком видань «Віку» на сторінках «Літературно-наукового вісника» та інших галицьких і європейських часописів, допомозі у здійсненні публікацій творів інших письменників, публікації видавництвом «Вік» розвідок про І. Франка.

Автор повідомлення «*Про шкільну бібліотеку Бориса Грінченка*», асистент Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Луганськ) **Майя Іванівна Одинцова** ознайомила учасників засідання з історією саморобної рукописної бібліотеки, яку склав Борис Грінченко, працюючи народним учителем наприкінці ХІХ ст., переліком рукописних книг і журналів для дітей, програмами та темами для дитячого читання, розробленими Б. Грінченком.

Науковий співробітник НБУВ **Алла Антонівна Свобода** у виступі «*Концепція В. І. Вернадського про розвиток бібліотеки як осередку організації знань та реалізація її положень в діяльності НБУВ*» проаналізувала короткий, але надзвичайно плідний період діяльності академіка В. І. Вернадського в Україні, пов'язаний зі створенням ВУАН та її наукових установ, і першої з них — Національної бібліотеки Української держави. На основі численних архівних документів, щоденникових записів, багатой епістолярної спадщини вченого, спогадів його сучасників, досліджень сучасних вчених А. А. Свобода розкрила розробку В. І. Вернадським та його соратниками — українськими громадськими діячами — концепції створення великої наукової бібліотеки як загальнодоступної національної бібліотеки країни та головного інформаційного центру академічної науки.

Повідомлення молодшого наукового співробітника НБУВ **Людмили Миколаївни Гутник** «*Кіноплакат у творчості українського художника Т. А. Лящука (на матеріалах зібрання НБУВ)*» було присвячене оглядові творчості митця на основі аналізу великого зібрання його тиражних кіноплакатів 1963–81 рр. у фондах НБУВ. Л. М. Гутник зазначила, що робота майстра у галузі кіноплаката, якій він присвятив майже 20 років творчого життя, була не ви-

падковою чи епізодичною. Згодом, з його майстерні вийшли такі відомі нині у цьому жанрі плакатної графіки художники, як В. Вітер, Р. Кириченко, М. Павлусенко, О. Штанко, В. Шостя, В. Бистряков.

Аспірантка історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Наталія Іванівна Гонтар** у виступі *«Творча та громадська діяльність Панаса Саксаганського: історіографічний аналіз»* проаналізувала стан наукової розробки теми, процес накопичення знань про творчу та громадську діяльність Панаса Саксаганського у радянській та новітній історіографії. Н. І. Гонтар зазначила, що лише нині зроблено спробу об'єктивної оцінки творчої та громадської діяльності митця.

У результаті зацікавленого обговорення стану сучасної української біографістики в контексті інформаційних потреб суспільства було виокремлено основні проблеми, розв'язання яких вимагає наполегливої творчої співпраці науковців і упорядників інформаційних ресурсів з усіх регіонів України: розпорошеність біографічних ресурсів в електронному інформаційному просторі України, незначна частка серед них авторитетних (високопрофесійних) ресурсів; відсутність єдиних науково-методологічних засад розробки біографічних інформаційних ресурсів та методики їх наповнення. Учасники обговорення наголосили на важливості піднесення ролі Інституту біографічних досліджень НБУВ як методичного і координаційного центру в справі створення та функціонування електронних інформаційних біографічних ресурсів, необхідності налагодження співпраці з усіма зацікавленими установами й організаціями в Києві та регіонах у справі змістовного наповнення інтегративного електронного інформаційного біографічного ресурсу – «Українського національного біографічного архіву», робоча модель якого сформована Інститутом біографічних досліджень НБУВ спільно з Українським мовно-інформаційним фондом НАН України.

*Надія Іванівна ЛЮБОВЕЦЬ,
Володимир Іванович ПОПИК.*